

Pracovní list

Předmět: chemie

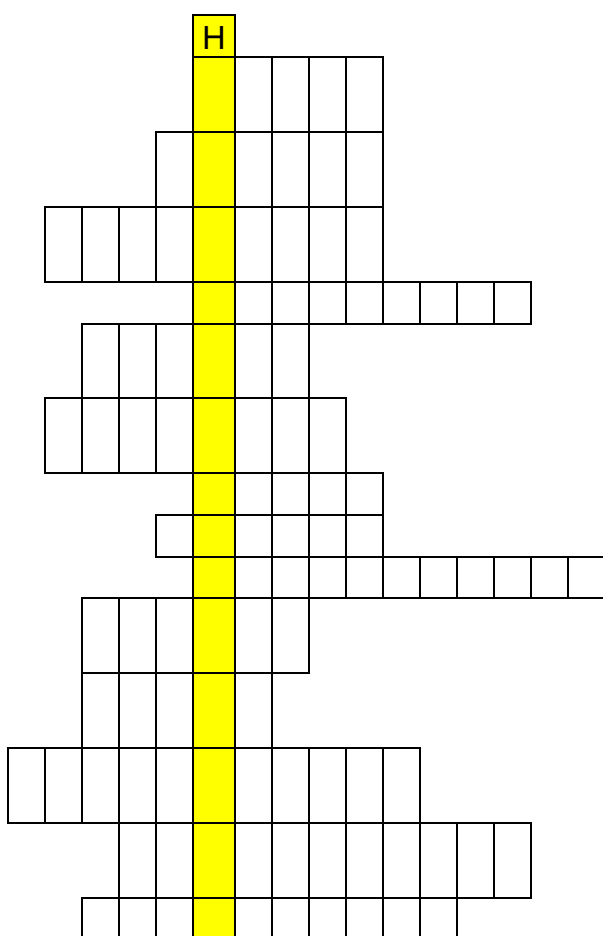
Ročník: 9.B

Opakování vzdělávacího celku: halogenderiváty

(zopakuj si ze sešitu)

Úkoly:

1. Vylušti křížovku:

uhlovodíky obsahující alespoň jedno benzenové jádro

uhlovodíky obsahující pouze jednoduché vazby v otevřeném řetězci

proces, při němž za vysoké teploty zkracujeme dlouhé uhlovodíkové řetězce

prvek podobný křemíku, značku má Ge

uhlovodíky obsahující v otevřeném řetězci jednu dvojnou vazbu

číslo, které udává poměr nasycených a nenasycených uhlovodíků v benzínu

uhlovodík s deseti uhlíky

nejjednodušší alkan

proces, při němž zvyšujeme oktanové číslo benzínu

uhlovodíky obsahující v otevřeném řetězci jednu trojnou vazbu

prvek značky Pb, jehož sloučeniny byly přidávány do benzínu

uhlovodíky, které obsahují jednoduché vazby v uzavřeném řetězci

zařízení, které slouží v automobilech k přeměně škodlivých látek na méně škodlivé

plast, který využíváme k zateplení budov apod.

2. Přečtěte si následující text a poté doplňte informace do tabulky:

Deriváty uhlovodíků jsou látky, u nichž je jeden nebo více vodíků nahrazen jiným prvkem (např. Cl, S, N, O apod.). Halogenderiváty jsou pak deriváty, u nichž je jeden nebo více vodíků nahrazen halogenem, tedy fluorem, chlorem, bromem nebo jodem. Názvosloví

tvoříme podobně jako u klasických rozvětvených uhlovodíků. Příkladem těchto látek mohou být chlorbenzen, chlormethan, ale také tzv. freony. Freony jsou látky, které ve své struktuře obsahují alespoň dva fluory. Jde o látky s velkou životností (v atmosféře vydrží až 25 let). Freony byly velmi často využívány jako hnací plyny v lednicích a zároveň i ve sprejích. Bohužel se ukázalo, že jejich životnost je problémem, protože díky difuzi dokáží během dlouhých let putovat atmosférou a následně reagovat s ozónem, který nás chrání před UV-paprsky. Problém byl vyřešen na konci 20. století, kdy se státy zavázaly freony dále nevyužívat a zastavily jejich produkci. Přesto ještě dnes je ozónová vrstva poškozována freony, které byly do ovzduší dodány v 90. letech minulého století.

Tabulka pro doplnění:

Halogenderiváty:

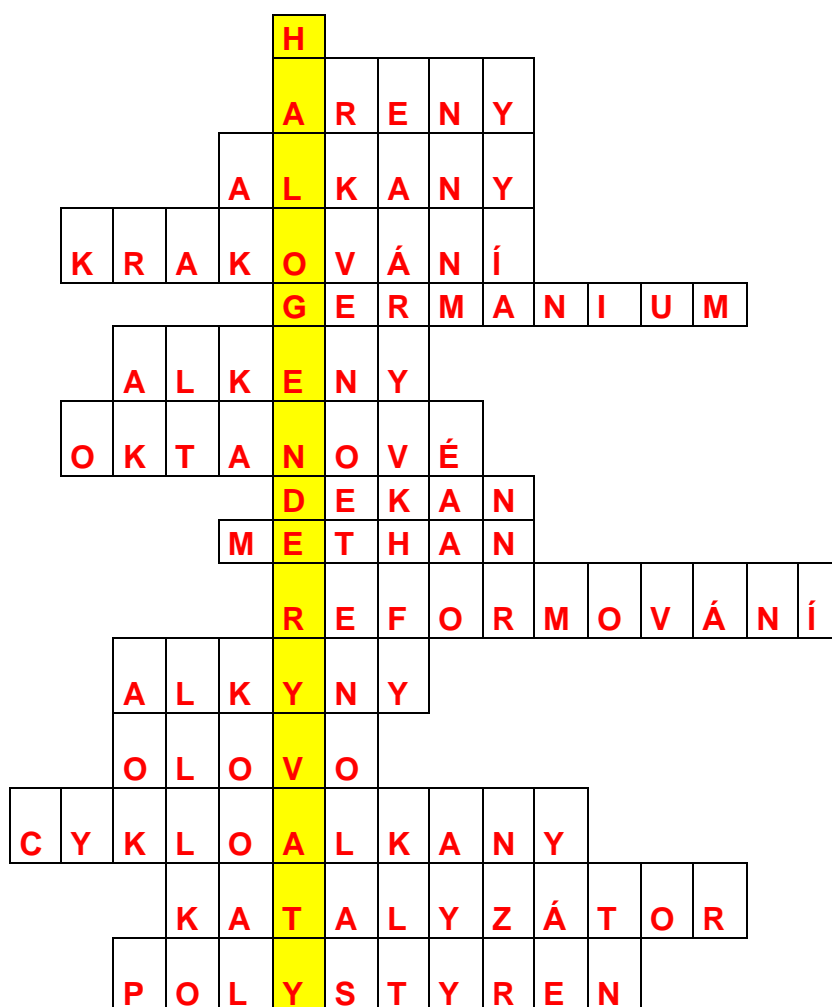
<u>Vysvětlení:</u>	❖
<u>Názvosloví:</u>	❖
<u>Příklady:</u>	❖
<u>Freony:</u>	❖
<u>Definice:</u>	
<u>Kde najdeme?</u>	❖
<u>Problémy:</u>	❖
<u>Řešení problému:</u>	❖

3. Spojte, co k sobě náleží:

a. Areny	dvě dvojně vazby	cyklohexan
b. Halogenderiváty	pouze jednoduché vazby	buta-1,3-dien
c. Alkany	jedna trojná vazba	freony
d. Alkeny	uzavřený řetězec	ethylen
e. Alkyny	benzenové jádro	acetylen
f. Cykloalkany	jedna dvojná vazba	hexadekan
g. Alkadieny	nahrazení halogenem	naftalen

Řešení:

1. Křížovka

Tajenka: Halogenderiváty (v tajence vychází dle nových pravidel názvosloví ypsilon,

žákům vysvětlíme, že se píše měkké i.)

uhlovodíky obsahující alespoň jedno benzenové jádro
uhlovodíky obsahující pouze jednoduché vazby v otevřeném řetězci
proces, při němž za vysoké teploty zkracujeme dlouhé uhlovodíkové řetězce
prvek podobný křemíku, značku má Ge
uhlovodíky obsahující v otevřeném řetězci jednu dvojnou vazbu
číslo, které udává poměr nasycených a nenasycených uhlovodíků v benzínu
uhlovodík s deseti uhlíky
nejjednodušší alkan
proces, při němž zvyšujeme oktanové číslo benzínu
uhlovodíky obsahující v otevřeném řetězci jednu trojnou vazbu
prvek značky Pb, jehož sloučeniny byly přidávány do benzínu
uhlovodíky, které obsahují jednoduché vazby v uzavřeném řetězci
zařízení, které slouží v automobilech k přeměně škodlivých látek na méně škodlivé
plast, který využíváme k zateplení budov apod.

2. Přečtěte si následující text a poté doplňte informace do tabulky:

Deriváty uhlovodíků jsou látky, u nichž je jeden nebo více vodíků nahrazen jiným prvkem (např. Cl, S, N, O apod.). Halogenderiváty jsou pak deriváty, u nichž je jeden nebo více vodíků nahrazen halogenem, tedy fluorem, chlorem, bromem nebo jodem. Názvosloví tvoříme podobně jako u klasických rozvětvených uhlovodíků. Příkladem těchto látek mohou být chlorbenzen, chlormethan, ale také tzv. freony. Freony jsou látky, které ve své struktuře obsahují alespoň dva fluory. Jde o látky s velkou životností (v atmosféře vydrží až 25 let). Freony byly velmi často využívány jako hnací plyny v lednicích a zároveň i ve sprejích. Bohužel se ukázalo, že jejich životnost je problémem, protože díky difuzi dokáží během dlouhých let putovat atmosférou a následně reagovat s ozónem, který nás chrání

před UV-paprsky. Problém byl vyřešen na konci 20. století, kdy se státy zavázaly freony dále nevyužívat a zastavily jejich produkci. Přesto ještě dnes je ozónová vrstva poškozována freony, které byly do ovzduší dodány v 90. letech minulého století.

Tabulka pro doplnění:

Halogenderiváty:

<u>Vysvětlení:</u>	❖ Deriváty uhlovodíků, u nichž je jeden nebo více vodíků nahrazeno halogenem
<u>Názvosloví:</u>	❖ Rozhoduje počet uhlíků ❖ Polohu halogenu určuje číslo před ním ❖ Tzn. např. 1-chlorpropan
<u>Příklady:</u>	❖ Freony, chlormethan
<u>Freony:</u>	❖ Látky obsahující ve své struktuře alespoň dva fluory. Jsou těžší než vzduch.
<u>Definice:</u>	
<u>Kde najdeme?</u>	❖ Hnací plyny sprejů, lednic apod.
<u>Problémy:</u>	❖ Ničí ozonovou vrstvu, vyšší průnik UV-záření, riziko rakoviny
<u>Řešení problému:</u>	❖ Zastavení produkce freonů a jejich nahrazení jinými látkami

3. Spojte, co k sobě náleží:

h. Areny	dvě dvojně vazby	cyklohexan
i. Halogenderiváty	pouze jednoduché vazby	buta-1,3-dien
j. Alkany	jedna trojná vazba	freony
k. Alkeny	uzavřený řetězec	ethylen
l. Alkyny	benzenové jádro	acetylen
m. Cykloalkany	jedna dvojná vazba	hexadekan
n. Alkadieny	nahrazení halogenem	naftalen

Další materiály k tématu najdete v učebnici str.:46-47